

Kunskapshistoriens samtidsrelevans

HAMPUS ÖSTH GUSTAFSSON*

Uppsala universitet

På senare år har så kallad "kunskapshistoria" tilldragit sig allt större intresse.¹ För svenska historiker har inriktningen framför allt lanserats av Johan Östling i *Historisk tidskrift*. I artikeln "Vad är kunskapshistoria?" (2015) definierade han inriktningen som "en systematisk vetenskaplig reflexion över kunskapens plats i historien och de system och samhälleliga sammanhang som den har ingått i".² Därefter har ett nordiskt nätverk bildats, kurser utvecklats vid svenska universitet och resomangen kring kunskapshistoriens förutsättningar och framtidsutsikter fördjupats, särskilt i anslutning till begreppet "cirkulation", som står i centrum för den nyutkomna antologin *Circulation of Knowledge* (2018) och som diskuterades i ytterligare en artikel i denna tidskrift förra året.³ Det är tydligt att kunskapshistoria besitter ett strategiskt värde som begrepp för att skapa kontaktytor med potential för intressanta synergieffekter, till exempel genom att initiera oväntade samarbeten och frambringa nya perspektiv på ibland gamla frågor. Genom ett fokus på bredare kunskapsformer – i stället för det västcentriska "vetenskap" i mer snäv bemärkelse⁴ – stimulerar kunskapshistoria nya former av his-

* Doktorand i idé- och lärdoms historia

1. En allmän introduktion ges i Peter Burke, *What is the History of Knowledge?* (Cambridge 2016).

2. Johan Östling, "Vad är kunskapshistoria?", *Historisk tidskrift* 135:1 (2015) s. 109–110.

3. Johan Östling & David Larsson Heidenblad, "Cirkulation – ett kunskapshistoriskt nyckelbegrepp", *Historisk tidskrift* 137:2 (2017) s. 269–284; Johan Östling et al., "The history of knowledge and the circulation of knowledge: An introduction" i Johan Östling et al. (red.), *Circulation of Knowledge: Explorations in the History of Knowledge* (Lund 2018) s. 9–33.

4. I ett svenskt sammanhang har idéhistorikern Staffan Bergwik nyligen argumenterat för ett brett kunskapsbegrepp och väljer även att tala om "kunskapshistorier" i plural. Staffan Bergwik, *Kunskapens osynliga scener: Vetenskapshistorier 1900–1950* (Göteborg 2016) s. 157–158. För ett annat intressant försök att utveckla kunskapsbegreppet, se Anna Nilsson

torisk forskning. Detta kan till exempel ske inom ramen för så kallad "integrativ humaniora", vilket beskrivits som en form av forskning där humanisternas problemställningar formuleras i tätare relation till aktuella samhällsutmaningar.⁵ Dessutom öppnar det kunskapshistoriska perspektivet för mer eller mindre nya sätt att förstå framväxten av det senmoderna samhället, som så ofta tecknats som just ett "kunskaps-samhälle". Det går helt klart att närma sig kunskapshistoria från många olika vinklar. I den här essän vill jag reflektera över inriktningen som ett svar eller en reaktion på vår tids samhällsförändringar.

Den svenska etableringen av kunskapshistoria har inte pågått i isolering, utan har utvecklats genom nordiskt samarbete och tagit sin utgångspunkt i olika internationella influenser. Johan Östling har särskilt hänvisat till den kunskapshistoriska forskning som utvecklats i Tyskland och Schweiz, så kallad *Wissensgeschichte*.⁶ Även global vetenskapshistoria har lyfts fram som en viktig inspirationskälla. Kunskapshistoria har internationellt fått en starkare institutionell förankring som självständig inriktning, inte bara i tyskspråkiga Europa utan också i USA.⁷ Nyligen lanserades tidskriften *KNOW: A Journal on the Formation of Knowledge*, där Lorraine Daston i en intressant artikel diskuterar förhållandet mellan vetenskaps- och kunskapshistoria. Vetenskapshistoria i dag, menar hon, "resembles a mosaic of many exquisitely detailed studies of this or that episode, each tessera glinting with color and gold but the heap not pieced together into a larger picture".⁸ För att råda bot på denna upplevda fragmentisering menar hon att vetenskapshistoria skulle kunna integreras inom ramen för en bredare form av kunskapshistoria. Denna inkluderande potential har understrukits i kunskapshistoriska programförklaringar.⁹ Men ambitionen har inte varit fri från kritik.

Hammar, "Theoria, Praxis, and Poiesis: Theoretical Considerations on the Circulation of Knowledge in Everyday Life", i Östling *et al.* (red.) (2018) s. 107–124.

5. Anders Ekström & Sverker Sörlin, *Alltings mått: Humanistisk kunskap i framtidens samhälle* (Stockholm 2012) och Anders Ekström & Sverker Sörlin, *Integrativa kunskapsmiljöer: Rapport från två seminarier, våren 2016* (Stockholm 2016).

6. Se framför allt Philipp Sarasin, "Was ist Wissensgeschichte?", *Internationales Archiv für Sozialgeschichte der Deutschen Literatur* 36:1 (2011) s. 159–172.

7. Se t.ex. Simone Lässig, "The History of Knowledge and the Expansion of the Historical Research Agenda", *Bulletin of the German Historical Institute* 59 (2016) s. 29–58.

8. Lorraine Daston, "The History of Science and the History of Knowledge", *KNOW* 1:1 (2017) s. 144–145.

9. Se Shadi Bartsch *et al.*, "Editors' Introduction", *KNOW* 1:1 (2017) s. 5–6.

Förnyelse eller ompaketering?

En vanlig, och förståelig, reaktion bland vetenskaps- och (i Sverige) idé- och lärdomshistoriker inför introduktionen av kunskapshistoria tycks vara: "men detta har vi ju redan hållit på med!" Vid en nationell ämneskonferens 2017 talade Victoria Höög under rubriken "Idéhistoria i framtidens kunskapshistoria". Hon väckte då frågan om kunskapshistoria utgjorde "gammalt vin i nya läglar".¹⁰ Redan 2001 använde exempelvis Sven-Eric Liedman begreppet "kunskapshistoria" i *Ett oändligt äventyr*, vilket indikerar att det inte borde vara särskilt främmande för svenska idéhistoriker.¹¹ Internationell vetenskapshistoria har, som sagt, följaktligen beskrivits som ett av flera ben kunskapshistoria står på,¹² men inriktningen kan knappast avfärdas bara för att den bygger vidare på äldre traditioner. Vilken vetenskap gör inte det?

Som idéhistoriker är det lätt att känna vilsenhet inför ens disciplinära tillhörighet. Det blir särskilt tydligt om man vistas utomlands eftersom idé- och lärdomshistoria är en notoriskt svåröversättlig beteckning med en på flera sätt unik tillkomsthistoria i Sverige, där ämnet direkt emanerade ur litteraturhistorien, men även har stått under inflytande från bland annat filosofihistoria liksom äldre akademiska ämnen som *historia litteraria*.¹³ Utomlands finns ämnen som delvis överlappar, till exempel *history of science*, *history of medicine*, *history of ideas* och *intellectual history*, men det är ovanligt att det finns någon direkt institutionell motsvarighet till den svenska disciplinen. Även i Sverige känner många idéhistoriker en kluten identitet. Gränserna mot andra discipliner är

10. Victoria Höög, "Idéhistoria i framtidens kunskapshistoria: Historiografiska kommentarer", Idéhistoria på gång, Göteborg 30/11 2017. I den här essän glider jag medvetet mellan att tala om idé-, lärdoms- och vetenskapshistoria. Inom det mångfacetterade idéhistoriska fältet finns uppenbara spänningar, mellan t.ex. en mer hermeneutiskt inriktad idéhistoria och en kunskaps sociologisk vetenskapshistoria, vilket uppmärksammats inom den internationella forskningen om humanioras historia. Tidigare historieskrivning på detta område har varit bunden till enskilda discipliner utan att i någon högre utsträckning använda sig av de sofistikerade teoribildningar som utarbetats inom vetenskapshistoria. Här har det uttryckts önskemål om att sammanföra sedvanlig vetenskapshistoria och humanioras historia – med kunskapshistoria som paraplybegrepp. Rens Bod *et al.*, "A New Field: History of Humanities", *History of Humanities* 1:1 (2016) s. 5–6.

11. Sven-Eric Liedman, *Ett oändligt äventyr: Om människans kunskaper* (Stockholm 2001) s. 7.

12. Östling & Larsson Heidenblad (2017) s. 271–274.

13. Johan Nordström, "Om idé- och lärdomshistoria" (1933/1967–68), i Nils Andersson & Henrik Björck (red.), *Vad är idéhistoria? Perspektiv på ämnets identitet under sextio år* (Stockholm/Stehag 1994) s. 23.

ofta vaga, vilket kan vara både en för- och nackdel. Oftast är flexibiliteten en styrka, men ibland gör den det svårt att ge konkreta svar på vad idéhistoriska studier innebär.¹⁴

I mitt eget fall har jag en bakgrund inom såväl idéhistoria som historia och vill inte gärna separera disciplinerna helt. Under 1900-talet har humaniora, liksom övrig vetenskap, utmärkts av starka specialiserande tendenser – en utveckling som sannolikt bidragit till att ge humanister ett rykte om att stänga in sig i det så kallade elfenbenstornet, inriktade på snäva fackområden med få konkreta kopplingar till det omgivande samhället. Under senare decennier har vi dock sett allt starkare kunskapspolitiska krav på tvärvetenskaplighet. Kanske har pendeln svängt så att vi nu rör oss i en "postdisciplinär" situation där vi mer systematiskt än tidigare behöver finna sätt att överbrygga klyftor mellan olika kunskapsområden?¹⁵ Här kan kunskapshistoria bidra med en gemensam plattform där traditionella discipliner, som historia och idéhistoria, kan mötas. Oaktat hur förnyande dess teorier, metoder och studieobjekt visar sig vara bör det inte underskattas hur själva benämningen "kunskapshistoria" kan föra forskningen i nya och oväntade riktningar. Det är inte bara en retorisk lek med ord, utan den här sortens akademiska paketering får ofta stora, reella konsekvenser – vilket i sig är en viktig kunskapshistorisk insikt!¹⁶ Långt ifrån alltid grundläggs institutionella formationer utifrån renodlade intellektuella kriterier. I stället kan mer organisatoriskt inriktade legitimeringsstrategier vara nog så viktiga. Om idéhistoriker rannsakar sig själva är det till exempel tveksamt om inrättandet av disciplinen i Sverige 1932, när Johan Nordström fick Emilia och Gustaf Carlbergs professur i idé- och lärdoms historia vid Uppsala universitet, motiverades på intellektuell basis. I själva verket stod Nordströms egen persona och ämnets synbara kompatibilitet med tidens nationalistiska strömningar i centrum då professuren tillkom i

14. För en diskussion av ämnets svårfixerade identitet, se Nils Andersson & Henrik Björck, "På spaning efter en undflyende identitet" (1994), i Nils Andersson & Henrik Björck (red.) (2008) s. 252–272.

15. "[B]egreppet postdisciplinaritet ter sig redan som en ganska adekvat beskrivning av utvecklingslinjer som faktiskt är verkliga och som vi själva ingår i", som Ekström och Sörlin påpekat. Ekström & Sörlin (2012) s. 248.

16. Jämför med argumentet att kunskapshistoria bör utvecklas i egenskap av en "nominalistisk intervention", i Östling (2015) s. 116–117.

samband med firandet av Gustav II Adolfs 300-åriga dödsdag.¹⁷ Och den forskning Nordström började utföra under den nya ämnesbeteckningen utgjorde knappast något helt kvalitativt nytt.

Det är visserligen möjligt att debatter som redan förts inom separata fält reproduceras nu när kunskapshistoriens framväxt diskuteras, men detta innebär förmodligen en välbehövlig och förnyad självreflektion på många håll. Kunskapshistoria kan skapa ett diskursivt utrymme där dessa separata reflektioner sammanförs, vilket rimligen kommer att säga oss något om den historiska forskningens nuvarande position och framtida potential. Johan Östling har också angett som ett av sina främsta syften att stimulera en principdiskussion där kunskapshistoria bidrar "till att ställa dagens föreställningar om kunskapssamhället i kritisk belysning".¹⁸

Varken historia eller idéhistoria torde ha något att förlora på en intensifierad diskussion om sina bärande teoretiska och metodologiska principer samt organisation för att bättre svara mot 2000-talets behov. Kunskapshistoria är med andra ord ett typiskt exempel på ett strategiskt begrepp med potential att möjliggöra nya samarbeten. Samtidigt kan det inte avfärdas enbart som sådant då det givetvis också står för ett intellektuellt innehåll, men också bottnar i samtidserfarenheter som gjort det angeläget att diskutera kunskapshistoria just nu.

Här är det dock nödvändigt att ställa sig frågan om kunskapshistoria bör betraktas som ett forskningsprogram i egen rätt. Kanske riskerar kunskapshistoria att bli en alltför bred kategori som måste spetsas till avsevärt av den som vill bedriva specifik kunskapshistorisk forskning? Därför menar jag att det kan vara klokt att reflektera över om kunskapshistoria framför allt bör uppmärksammas för sin karaktär av samtidsdiagnos. Att tänka på kunskapshistoria enbart som ett potentiellt forskningsprogram vore att reducera dess betydelse. Som ett vidare paraplybegrepp däremot skapar kunskapshistoria incitament för självreflektion och lägesbestämning för den historiska forskningen i bred bemärkelse. Flera grundläggande frågor aktualiseras. Vad följer på kulturhistoriens dominans?¹⁹ Vad hände med postmodernismen? Blir

17. Tore Frängsmyr, "Johan Nordström och lärdomshistoriens etablering i Sverige", *Lychnos* (1983) s. 131–149.

18. Östling (2015) s. 117–118.

19. Jfr Östling *et al.* (2018) s. 17.

kunskapshistoria ett av postdisciplinaritetens uttryck? Och så vidare. Även om vissa klagar på att det som nu benämns kunskapshistoria redan länge har bedrivits så måste framtidens historiker ha möjlighet att sätta nya etiketter på forskningen när den betraktas i nytt ljus.

Kunskapens situation i en tid av globala och digitala utmaningar

För att förstå vad kunskapshistoriens genombrott innebär måste vi historiker leva som vi lär och tolka den framväxande inriktningen i relation till genomgripande samhällsförändringar. En av kunskapshistoriens viktigaste utgångspunkter är att alltid förstå kunskap som lokalt situerad.²⁰ Det medför att också kunskapshistoria måste historiseras. Här vill jag hävda att inriktningen främst bör förstås som svar på dels digitaliseringen, dels globaliseringen – två av vår tids mest omvälvande samhällsförändringar.²¹ Dessa har fått oss att se hur kunskap cirkulerar på nya sätt, snabbare och i vidare kretsar, med mindre tydliga centra eller ursprung – erfarenheter som naturligtvis präglar vår syn på kunskapens historia.

Det gäller dock att vara ödmjuk och betänka att uppfattningen om kunskapsvillkorens förändring i vår egen samtid kan vara överdriven, till exempel när man talar om den digitala revolutionen. De upplevda kontrasterna gentemot äldre perioder kan så småningom tonas ned när vi får mer distans till det vi nu upplever som radikalt nytt. I dag sägs det ofta att vi befinner oss i en situation av "information overload". Men, som Ann M. Blair argumenterat för med det tidigmoderna Europas intellektuella kultur i blickfånget, är detta inget unikt för vår tid, utan upplevelsen av otillräcklighet vad gäller informationsinhämtning tycks ständigt återkommande.²² Upplevelsen av ett radikalt brott i vår tid kan

20. Jfr Donna Haraway, "Situated Knowledges: The Science Question in Feminism and the Privilege of Partial Perspective", *Feminist Studies* 14:3 (1988) s. 575–599.

21. Jfr Lara Putnam, "The Transnational and the Text-Searchable: Digitized Sources and the Shadows They Cast", *The American Historical Review* 121:2 (2016) s. 377. För en introduktion till global historieskrivning, se t.ex. Georg G. Iggers, Q. Edward Wang & Supriya Mukherjee, *A Global History of Modern Historiography* (Harlow 2008) och Sebastian Conrad, *What is Global History?* (Princeton 2016). Jfr även med diskussionen av globaliseringens historiografiska begränsningar i Simon Larsson, Marja Jalava & Pertti Haapala, "Nordic Historiography: From Methodological Nationalism to Empirical Transnationalism", i Pertti Haapala, Marja Jalava & Simon Larsson (red.), *Making Nordic Historiography: Connections, Tensions and Methodology, 1850–1970* (New York 2017) s. 3, 14.

22. Ann M. Blair, *Too Much to Know: Managing Scholarly Information before the Modern Age* (New Haven 2010) s. 3.

dock fylla en viktig funktion genom att synliggöra karaktäristiska drag för äldre kunskapskulturer, vilket i förlängningen får oss att betrakta kunskapens roll i vårt eget samhälle på ett annorlunda sätt. Så har digitaliseringen och globaliseringen hittills fungerat. Med allt snabbare flöden av kunskap och information på den globala arenan, tack vare den nya digitala infrastrukturen, är det ingen slump att begrepp som cirkulation hamnar i centrum för den kunskapshistoriska forskningen.²³

I den digitala tillvaron har det blivit tydligt att historiker behöver befasta sin legitimitet på nya sätt. De strategier och institutionella ramverk som tidigare gett dem särskild auktoritet i uttolkandet av det förflutna kan nu lätt te sig obsoleta när i princip vem som helst har möjlighet att uppdatera en Wikipedia-artikel och delta i offentliga debatter. Professionella historiker riskerar att förlora ett traditionellt tolkningsföreträde. Expertrollen förändras. Men samtidigt gäller det att komma ihåg att den moderna vetenskapen i sig en gång stod för en kunskapsdemokratisering.²⁴

Det vore därför orimligt att streta emot den digitala utvecklingen, vilket inte betyder att vi ska förhålla oss okritiska till den. I stället gäller det för oss historiker att finna vår plats i den digitala offentligheten och använda metoderna som uppenbarar sig så effektivt som möjligt. Vi behöver forskning om och djupgående reflektion över förändringarnas innebörd, inte minst vad gäller nya förutsättningar för hur kunskap skapas, används och rör sig i samhället. Dessa förändringar kan vi förstå och göra meningsfulla genom att ta utgångspunkt i kunskapshistorisk forskning. Samhällsförändringarna och kunskapshistoriens framväxt går med andra ord hand i hand. Därför är det relevant att tänka på sistnämnda som en form av diagnos av det tillstånd samtiden befinner sig i. Finns det någon kunskapshistorisk lärdom att dra så är det att kunskapen inte förändras isolerad från politik och andra samhällsföreteelser.

Man bör dock fråga sig om kunskapshistoriens förutsättningar bara under de allra senaste åren ändå har förändrats mer radikalt än man tidigare föreställt sig. Donald Trumps makttilträde tycks, nästan över en natt, ha kastat omkull många etablerade föreställningar om den globala maktordningen och digitala offentligheten. Härdraget är frågan därför

23. Östling & Larsson Heidenblad (2017) s. 269.

24. Jessica Parland-von Essen & Kenneth Nyberg, *Historia i en digital värld*, webbaserad bok på hemsidan <<https://digihist.se/hdv1/>> (4/7 2018), Version 1.0.1 (maj 2014) s. 214, 228.

om kunskapshistoria måste bli något annat efter Trump, liksom hur behovet av kunskapshistoria aktualiseras av de utvecklingslinjer som befunnits centrala bakom presidentens väg till makten, det vill säga en fragmentiserad (digital) offentlighet och förekomsten av så kallad "faktaresistens" och "post-truth". Eller som det konstateras i inledningen till den nyutkomna antologin om kunskaps-cirkulation: "Today, the status of knowledge is entirely contested. Political and economic aspirations are closely bound up with knowledge institutions, yet at the same time leading politicians question scientific truths, and the new media landscape is awash with so-called alternative facts."²⁵ Här finns skäl att tro att kunskapshistoria kan få en ännu viktigare funktion för historikers och andra forskares självreflektion och samtidsförståelse genom att relateras till det djupa epistemologiska tvivel om kunskapens ställning och organisation som uppenbarats i fartvinden efter Trump. I bästa fall svarar kunskapshistoria mot detta tvivel genom att ställa relevanta forskningsfrågor som gör att vi förstår det förflutna på ett nytt sätt, vilket i förlängningen bidrar till att göra vår egen samtid mer meningsfull.

Metodologisk renässans?

Ska den kunskapshistoriska forskningen på allvar förankras och bidra till en djupgående reflektion över kunskapens tillstånd krävs en lyhördhet inför samtidens behov och därmed också en förfining av befintliga teorier och metoder. Användningen av själva kunskapsbegreppet, som så här långt tycks ganska underartikulerat, och dess implikationer måste tänkas igenom grundligt. Det populära cirkulationsbegreppet, som inte får bli ett innehållslöst "buzzword", aktualiserar väldigt konkreta metodologiska problem, vilka förhoppningsvis kan göras produktiva. Härmed följer också ett behov av att utveckla nya narrativa former som bättre svarar mot cirkulationsperspektivet, till skillnad från traditionella diffusionsteorier. Narratologiskt borde det vara möjligt att utnyttja de digitala möjligheter som öppnas, exempelvis genom hypermedialitet som kan åskådliggöra just kunskapens cirkulerande karaktär på ett mer handgripligt och pedagogiskt sätt, till skillnad från skriftliga framställningar som rör sig från en tydlig början till ett definitivt slut.

25. Östling *et al.* (2018) s. 10.

Ibland har det talats om ett förvånansvärt litet explicit fokus på metod bland det tidiga 2000-talets historiker, trots att metodinslaget faktiskt visat sig vara "påfallande stort" i svensk universitetsundervisning i historia och även tilldragit sig relativt stort intresse i avhandlingsrecensioner inom ämnet.²⁶ Rolf Torstendahl har identifierat pendlingar mellan ett metodologiskt, minimikravsbaserat respektive ett teoretiskt, optimumnormsinriktat fokus inom historievetenskapen (och kanske humaniora i stort), där sistnämnda prioriterats av senare decenniernas historieforskning.²⁷ Frågan som nu väcks är om pendeln kommer svänga tillbaka, om vi rör oss i en fas med ett förnyat intresse för metodfrågor där vi behöver omvärdera historievetenskapens minimikrav? Åtskilligt tyder på en viss renässans för metodologiska frågor i kunskapens nya landskap. Bland annat uppstår ett behov av att lära oss mer om hur kvalitativa och kvantitativa metoder kan kombineras, eftersom sistnämnda möjliggörs i en ny utsträckning med den digitala utvecklingen. Frågor om till exempel räckvidd och representativitet, som länge varit relativt nedtonade, tycks vara på väg att skjutas i förgrunden på nytt. Detta behov av mer grundläggande metodologiska reflektioner skapar incitament för fler dialoger mellan olika historievetenskapliga inriktningar, som historia och idéhistoria, för att balansera den specialisering, eller rentav fragmentisering, som ibland påtalats som ett problem för den humanistiska forskningen. Kunskapshistoriens framväxt kan då få en gynnsam effekt just genom sin ambition att vara inkluderande. Den kan som sagt bli ett exempel på den form av integrativ humaniora som efterfrågats, där flera olika discipliner möts och utvecklar nya perspektiv och forskningsfrågor.

Ett bra exempel på hur metodfrågor under 2000-talet hamnat i blickfånget på ett förnyat sätt framkommer i vetenskapshistorikern James Secords banbrytande föreläsning/artikel "Knowledge in Transit". Secord argumenterar, i likhet med Lorraine Daston, för att vetenskapshistoria under senare decennier varit extremt fokuserad på lokalt situerad kunskap och riskerar bli alltför fragmentarisk eller esoterisk – som en

26. Martin Gustavsson & Yvonne Svanström, "En bred palett av metoder för historievetskaperna: Inledning tema metod", *Historisk tidskrift* 133:3 (2013) s. 326; David Ludvigsson & Henrik Ågren, "Bryr sig svenska historiker om metodfrågor?", *Historisk tidskrift* 136:1 (2016) s. 64, 68–69.

27. Rolf Torstendahl, "Världens historiker – och Historiska föreningens, 1862–2012", *Historiska föreningen*, Uppsala 8/5 2012. Dessa tankar har sedan utvecklats i Rolf Torstendahl, *Den historiografiska revolutionen 1960–1990* (Lund 2017) s. 14–15, 132–133.

paradoxal effekt av att försöken till kunskapskontextualisering varit så framgångsrika.²⁸ Insikten att kunskapen är lokal upprepas nu gång på gång i en outsinlig mängd fallstudier. Secord betonar därför att situeringen av kunskap inte får bli en slutsats: den bör vara själva metoden – en viktig princip för den kunskapshistoriska forskningen att ta med sig.²⁹ Åtskilligt arbete återstår att göra, men det är viktigt, och uppenbarligen ingen slump, att en ordentlig diskussion om värdet av att bedriva kunskapshistoria samt dess relation till äldre disciplinbildningar nu har kommit till stånd på bred front.

I sin artikel om vetenskapshistoria identifierar Secord en riktninglöshet som påminner om den idéhistoriska vilsenhet jag själv noterat. Man skulle kunna vända på detta och se det som en öppenhet som konstruktivt kan användas för ett flexibelt och integrativt deltagande i relevanta forskningskonstellationer. Oavsett vilket gör James Secord en intressant observation, som mycket väl kan ha bäring på den historiska forskningen överlag, nämligen att "a certain kind of engagement with theoretical perspectives is coming to an end, and it is not clear what the replacement is to be".³⁰

Ett möjligt svar skulle kunna vara kunskapshistoria.

28. James Secord, "Knowledge in Transit", *Isis* 95:4 (2004) s. 659–660. Jfr Östling & Larsson Heidenblad (2017) s. 272.

29. Secord (2004) s. 659.

30. Secord (2004) s. 671.